

Betty Driehuis & Ineke Koster: Interculturele kunstzinnige vorming

Stichting Kunstzinnige Vorming Amsterdam,
*Spelen met verschillen. Meisjes en jongens in een
veelkleurige kleutergroep.* Amsterdam, SKVA,
1990. f 40

De Stichting Kunstzinnige Vorming Amsterdam (SKVA) heeft een pakket uitgebracht dat bestaat uit:

- *De houten trein*, een dia-geluidserie over meisjes en jongens in een veelkleurige kleutergroep
- een verzameldoos met daarin de algemene brochure *Spelen met verschillen. Meisjes en jongens in een veelkleurige kleutergroep* en drie deelbrochures: *Spelen in een zelfgebouwd decor* (dramatische vorming), *Een prentenboek om mee te beginnen* (taalvorming), *Zoveel kinderen, zoveel beelden* (beeldende vorming).

Het pakket is bestemd voor de onderbouw van het basisonderwijs en is ontwikkeld om leerkrachten meer inzicht te geven in de verschillen tussen jongens en meisjes en hoe zij daar mee om kunnen gaan. Er wordt tegelijkertijd geprobeerd rekening te houden met kinderen uit verschillende etnische groepen.

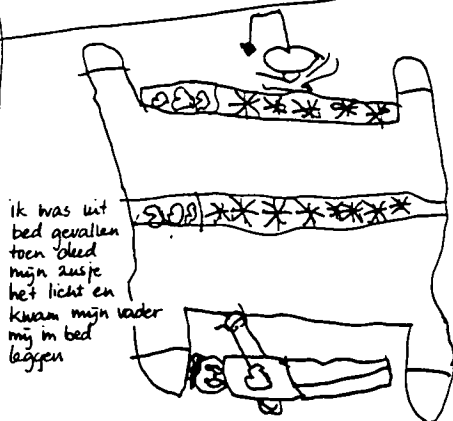
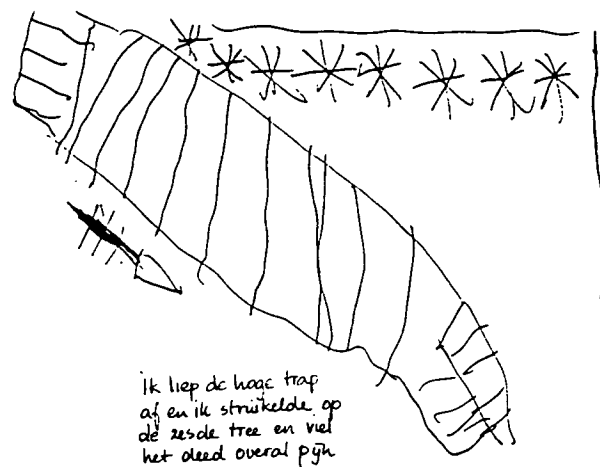
De brochure *Spelen met verschillen* en de dia-geluidserie *De houten trein* zijn algemeen van aard en bedoeld om leerkrachten een oriëntatie te bieden. In de drie overige brochures ligt het accent op het werken in de klas. Vanuit de kunstzinnige disciplines, dramatische vorming, beeldende vorming en taalvorming (taaldrukken) zijn hiervoor werkvormen en methodieken ontwikkeld. Het is een verzorgd en aantrekkelijk pakket geworden dat leerkrachten een scala aan ideeën en suggesties biedt.

De drie praktijkbrochures

In elke brochure is een aantal voorbeeldlessen uitgewerkt. Men heeft de eigen ervaringen beschreven, die zijn opgedaan tijdens het experimenteren met de lessen. Het is een aardige vorm om leerkrachten tips te geven. Uit de beschrijvingen valt veel te leren. Valkuilen kunnen hierdoor gemeden worden: 'Ook bij deze les bleek het noodzakelijk om de ruimte in het speellokaal opnieuw te verdelen. Aanvankelijk mochten de kinderen zich vrij door de ruimte bewegen. Maar met name de oudere jongens gingen toen hard rondjes rennen en elkaar achterna zitten.' (*Zoveel kinderen, zoveel beelden*, p.37).

De opzet van het pakket om de verschillen tussen jongens en meisjes te kunnen hanteren en om elk kind tot zijn recht te laten komen, komt in de drie praktijkbrochures goed uit de verf. Er is bewust nagedacht hoe elk kind aan de beurt kan komen en hoe de samenwerking tussen jongens en meisjes bevorderd kan worden. In de brochure over beeldend werken worden jongens bij voorbeeld gestimuleerd hun fijne motoriek meer te oefenen en meer kleur in hun werk te gebruiken. Meisjes worden uitgenodigd groot te tekenen en meer ruimte te gebruiken. Onder andere in de brochure over drama wordt geprobeerd het stereotiepe spel van meisjes in de poppenhoek en jongens in de bouwhoek te doorbreken. In de brochure over taalvorming komen de verschillen tussen jongens en meisjes niet expliciet aan de orde. Ook bij de keuze van de prentenboeken in de voorbeeldlessen zijn de verschillen tussen jongens en meisjes niet het uitgangspunt geweest. Ongeacht verschillen in culturele achtergrond en sekse streeft men ernaar naar dingen te zoeken die kinderen raken. De mogelijkheid om ervaringen van kinderen op te roepen was het criterium.

Leerkrachten die gewend zijn om met kleuters om te gaan, zullen veel met het geboden materiaal kunnen doen. Het is inspirerend genoeg om na te denken over de eigen vertrouwde routines en te experimenteren met de verschillende werkvormen en materialen. Vanzelfsprekend wordt het effect vergroot, wanneer leerkrachten reeds ervaring hebben met verschillende methodieken. De onderwerpen van de

voorbeeldlessen zullen de kinderen aanspreken, zoals bij voorbeeld bewegende beestjes, grabbelton, verkleedpartij, de leeuwekooi, op-tocht, ongelukjes (zie afbeelding hierboven). De uitvoering van de verschillende activiteiten vereist wel een degene voorbereiding.

Het werken in een meertalige groep

In het pakket *Spelen met verschillen* heeft men zich ook gericht op de toepassing ervan in veelkleurige groepen. In alle brochures wordt het leren van Nederlands als tweede taal onder de aandacht gebracht. Deze aandacht beperkt zich vooral tot het geven van op zichzelf goede algemene noties, zoals het letten op een veilig klimaat, het geven van visuele ondersteuning, extra uitleg ter voorbereiding en de betekenis van herhaling. In de voorbeeldlessen, waarin gevarieerde kijk, doe- en luistersituaties worden aangeboden, zijn de adviezen helaas nauwelijks geconcretiseerd.

We realiseren ons, dat er bij het ontwikkelen van onderwijsleermateriaal, zeker voor de onderbouw, sprake is van een dilemma in welke mate de aangeboden suggesties uitgeschreven moeten worden. Bij het verder uitwerken van tweede-taaladviezen zouden de, nu vlot te lezen, brochures stevige boekwerken zijn geworden. Toch is naar onze mening een aantal wenken op dit gebied op zijn plaats, omdat leerkrachten bij het voorbereiden van een bepaalde les niet altijd zullen terugkijken naar de inleidende opmerkingen. Deze kritiek zullen we met een paar voorbeelden illustreren.

In de brochure over beeldend werken wordt het thema 'keuken' behandeld. In de aanbieding worden onder andere vragen bij het gasfornuis gesteld:

- hoeveel gaspitten hebben jullie thuis?
- hoe komen de vlammen bij de gaspitten?
- hoe steek je het fornuis aan?

Bij dergelijke vraagstellingen is geen reke-

ning gehouden met de verschillende taalniveaus van de kinderen. Er hadden bij voorbeeld vragen opgenomen kunnen worden, die een appel doen op de receptieve taalvaardigheid van de kinderen:

- wijs jij de knoppen eens aan?
- zet jij een pan op de grootste gaspit?
- In de brochure over drama zijn een paar verhalen opgenomen, die op zichzelf heel leuk en spannend zijn, maar qua taalgebruik moeilijk. In een meertalige groep is dat voor veel kinderen te hoog gegrepen. Woorden en uitdrukkingen als 'bulderen', 'voor de gek houden', 'lippen op elkaar persen', 'het woeste water', komen weinig in het dagelijks taalgebruik voor. Dit betekent dat aan het uitbeelden van het verhaal een zwaar gewicht wordt toegekend om het verhaal begrijpelijk te maken.

De brochure over taalvorming biedt door het werken met prentenboeken veel aanknopingspunten voor tweede-taalverwerving. De druktechnieken, die voor verwerkingsactiviteiten worden toegepast, zijn daarnaast een geschikt middel. Het is jammer dat de aanwijzingen voor het stimuleren van de tweede-taalverwerving zo summier zijn. Bij de lesbeschrijvingen wordt wel aangeraden gebruik te maken van tolkhelp: kinderen die voor elkaar vertalen om het verhaal begrijpelijk te maken. Er was ook een mogelijkheid geweest een prentenboek in meerdere talen aan te bieden. Hetzelfde boek in de eigen taal als uitgangspunt in de OET-les en/of door ouders voorgelezen biedt kinderen die minder taalvaardig zijn in het Nederlands extra steun. Bovendien wordt dan de begripsontwikkeling in de eigen taal gestimuleerd. Eveneens bij het taaldrukken kan de eerste taal een rol vervullen om de opgeroepen belevingen te kunnen uiten. Het is jammer, dat de samenwerking met de OET-leerkracht, die hier voor de hand ligt, niet meer wordt benadrukt. Een gemiste kans?

Afgezien van deze kanttekeningen blijft ons oordeel positief. De werkvormen en methodieken vanuit de kunstzinnige disciplines kunnen het taalaanbod in de onderbouw meer variatie geven. De besproken brochures getuigen daarvan. Ten slotte, een uitbreiding van het pakket met brochures over dansante en muzikale vorming zou leuk zijn.

RECENSIE

Diana Michel: Dwars?

W. Geene, *Zes keer dwarskijken*. Leiderdorp, De Kangeroe, 1990, 419 blz. f 48,90, werkboek f 14,65, docentenhandleiding f 14,90

Bij een nieuwe literatuurmethode hoop ik altijd op een boek dat aansluit bij de belevingswereld van de leerlingen; een boek dat nu eens niet begint met de literatuurgeschiedenis van de middeleeuwen en eindigt met de literatuur van na 1945.

Eerst lezen en ervaren wat een tekst je kan doen en daarna pas achtergrondinformatie verzamelen over tijd, stroming en structuur, zou ik logischer vinden. Het leesplezier zou voorop moeten staan.

Literatuur zou bovendien niet gezien moeten worden als de onaantastbare tekst in de ivoren toren, maar als een vorm waarin mensen hun gevoelens kunnen uiten en hun bedoelingen kenbaar maken. Een van de vele kunstuitingen dus.

Zes keer dwarskijken wekte bij mij, door de naam, de verwachting van iets nieuws, dwarsliggend, anders dan anders. Met deze verwachting in het achterhoofd heb ik dit boek bekeken. Het doel van de auteur is belangstelling op te wekken voor literatuur. Het boek dient hierbij als uitgangspunt, waarbij het zowel leerboek als naslagwerk kan zijn. Iedereen zou dit boek moeten kunnen gebruiken, ongeacht leeftijd, leerjaar en schooltype.

Zes keer anders

Zes keer dwarskijken bestaat uit een handboek en een werkboek. De dwarsdoorsneden in het handboek zijn: literaire thema's, genres, schrijvers en boeken, geschiedenis en stromingen, kritieken en verschijnselen.

Door steeds een andere doorsnede te kiezen